

Kalastusmatkailu numeroina

Kyselytutkimus yrittäjille

Anna- Liisa Toivonen

RIISTA - JA KALATALOUS — SELVITYKSIÄ

13/2008

RIISTA- JA KALATALOUS

S E L V I T Y K S I Ä

1 3 / 2 0 0 8

Kalastusmatkailu numeroina

Kyselytutkimus yrittäjille

Anna-Liisa Toivonen

RIISTAN- JA KALANTUTKIMUS

Julkaisija:

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos
Helsinki 2008

Kannen kuvat:

Anna-Liisa Toivonen ja Hannu Toivonen

Julkaisujen myynti:

www.rktl.fi/julkaisut

www.juvenes.fi/verkkokauppa

Pdf-julkaisu verkossa:

www.rktl.fi/julkaisut/

ISBN 978-951-776-643-2 (painettu)

ISBN 978-951-776-644-9 (verkkojulkaisu)

ISSN 1796-8887 (painettu)

ISSN 1796-8895 (verkkojulkaisu)

Painopaikka: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print

Sisällys

Tiivistelmä	4
Sammandrag	5
Abstract	6
1. Tietoa tunnusluvuista tarvitaan	7
2. Kalastusmatkailu yritystoimintana	8
3. Miten Ruotsissa?.....	8
4. Tavoitteena kalastusmatkailutilasto, toteutuksena yksittäistutkimus.....	10
5. Kyselyn saaneet yritykset ja siihen vastanneet	12
6. Kalastusmatkailuyritysten tunnuslukuja	12
7. Kalastusmatkailuasiakkaat	17
8. Kalastusmatkailuyritysten palvelutarjonta	20
9. Tulevaisuuden näkymät ja yrittäjien toiveet hallinnon suuntaan	23
10. Metsähallituksen rooli.....	24
11. Kalastusmatkailuyritystoiminnan tarkastelu.....	25
Viitteet.....	27
Liite 1.	28
Liite 2.	29
Liite 3.	30

Tiivistelmä

Suomessa lasketaan olevan noin 1 100 kalastusmatkailuyritystä. Arvion ulkopuolelle on ilmeisesti kuitenkin jäänyt yrityksiä, joissa kalastusmatkailu merkitsee vain pientä osaa toiminnasta. Tutkimuksessa selvitettiin kalastusmatkailuyritysten todellista määrää, asiakaskuntaa, liiketoiminnan laajuutta ja muotoa, ja yrittäjien näkemyksiä alan tulevaisuudesta. Kalastusmatkailuala työllistää noin 510 henkilötyövuotta ja sen vuosiliikevaihto on 18,6 miljoonaa euroa. Ulkomaalaisilta tuleva osuus kalastusmatkailun liikevaihdosta on noin neljännes.

Kalastusmatkailuasiakkaita kävi yrityksissä keskimäärin vajaat 200 vuodessa. Yhteensä Suomen kalastusmatkailuyrityksillä oli vuosittain noin 210 000 asiakasta. Noin puolelle käynnin päämotiivi oli kalastaminen. Asiakkaista vajaa neljännes oli ulkomaalaisia. Kalastusmatkailuasiakkaita saapui yleisimmin Venäjältä ja Saksasta. Muita lähtömaita olivat Keski-Euroopan maat, Ruotsi ja Viro.

Pääosa kalastusmatkailuyrityksistä toimi sisävesillä. Verkostoituminen oli tärkeä osa yritystoimintaa. Toiset matkailuyrittäjät ja muut yrittäjät olivat tärkeimpiä yhteistyötahoja. Kalastusmatkailusta tuloa saavat yritykset tarjosivat monipuolisesti myös muita matkustus- ja ravitsemuspalveluita, kuten majoitusta, kuljetusta ja ruokailua, joko itse tuotettuina tai ali-hankintana. Mahdollisuutta metsästyksen tarjosi liki puolet yrittäjistä. Erityisesti maaseutumatkailuun keskittyneet yritykset tarjosivat mahdollisuuksia omatoimiseen kalastukseen. Kalastusmatkailuun painottuneet yritykset tarjosivat nimenomaan opastettuja ja ohjattuja kalastuspalveluita. Vapakalastus eri muodoissaan oli ohjatun kalastustarjonnan selkäranka. Kalastusmatkailuyritysten luonteesta riippuen ne tarjosivat erilaisia kalastusmuotojen valikoimia.

Kalastusmatkailualan tulevaisuus nähtiin usein valoisana. Lähes puolet yrittäjistä arvioi liikevaihtonsa kasvavan tulevaisuudessa. Yrittäjien kommenteissa ja terveisissä viranomaisille oli päällimmäisenä tarve lupakäytännön muuttamiseen. Etenkin asiakasryhmien kalastuslupien järjestelyä toivottiin yksinkertaistettavan. Julkiselta sektorilta toivottiin myös vetoapua kalastusmatkailupalveluiden markkinointiin.

Asiasanat: kalastusmatkailu, luontoyrittäjäyys, vapaa-ajankalastus

Toivonen, A.-L. 2008. Kalastusmatkailu numeroina – kyselytutkimus yrittäjille. *Riista- ja kalatalous – Selvityksiä 13/2008*. 32 s.

Sammandrag

Antalet fisketurismföretag i Finland har uppskattats till 1100, men detta är troligen en underskattning. I siffran ingår uppenbarligen inte företag för vilka fisketurismen endast utgör en mindre del verksamheten. Undersökningens syfte var att utreda fisketurismföretagens antal, kunder, verksamhetens omfattning och former samt företagens uppfattningar om branschens framtid. Fisketurismen ger ca 560 årsverken med en omsättning på 18,6 milj. euro. Utlänningar står för en fjärdedel av omsättningen.

Företagen inom fisketurismen hade i snitt 200 kunder per år, totalt ca 210 000. Hälften av kunderna hade fisket som huvudmotiv för besöket. En knapp fjärdedel av företagens kunder var utlänningar. Mest kom kunder från Ryssland och Tyskland. Andra betydande ursprungsområden var Mellaneuropa, Sverige och Estland.

Merparten av fisketurismföretagen verkar vid insjöarna. Nätverkssamarbetet var viktigt för företagen. Andra turismföretag och övriga lokala företagare var angelägna samarbetspartners. Fisketurismföretagen erbjuder också annan service som t.ex. kost, inkvartering, transport antingen själva eller via underleverantörer. Nästan hälften av företagen erbjuder också möjlighet till jakt. Företag som koncentrerat sig på landsbygdsturism gav mest möjligheter till fiske på egen hand. De företag som specialiserat sig på fisketurism erbjuder guidad och ledd fiske-service. Fiske med spö var viktigast för det guidade utbudet av fiskeservice. Utbudet av olika former av fiske var beroende företagets karaktär.

En betydande del av företagen ansåg att fisketurismen hade gynnsamma framtidsutsikter. Nästan hälften av dem förutspådde att omsättningen kommer att öka något inom de närmaste två åren. Bland företagens kommentarer och hälsningar till myndigheterna fanns ett utpräglat behov av en ändring av tillståndspraxis. Speciellt efterlystes en förenklad anskaffning av fisketillstånd för kundgrupper. Från den offentliga sektorns sida önskades mera draghjälp vid marknadsföringen av fisketurismens service.

Nyckelord: fisketurism, naturbaserat företagande, fritidsfiske

Toivonen, A.-L. 2008. Fisketurism i siffror – en förfrågan till företagare. *Riista- ja kalatalous – Selvityksiä 13/2008*. 32 s.

Abstract

The aim of this study was threefold: to estimate the number of Finnish fishing tourism enterprises and their customers, to determine the extent and type of the fishing tourism business sector in Finland and to map out its future prospects. There are estimated to be 1,100 recreational fishing tourism enterprises in Finland, although there are probably even more in reality, as the target set of companies did not include all of the enterprises where fishing tourism is a minor part of their business. Fishing tourism in Finland employs a permanent staff of around 510 persons, and the annual turnover is EUR18.6 million. Foreign fishing tourists account for nearly a quarter of the sales.

On average, the number of fishing customers per enterprise was close to 200, all together around 210,000 annually. Half of the enterprises offered outings that focused on fishing exclusively. Nearly a quarter of the customers were foreigners, most from Russia and Germany, with other central European countries, Sweden and Estonia also represented.

Fishing tourism enterprises operate most frequently in inland waters. Networking is an important part of their business, and other tourist firms and entrepreneurs are the most important partners. Many companies that are engaged in fishing tourism also offer a wide selection of other tourist services, like lodging, transport and restaurant services, while others make arrangements to supply these services through subcontracting. Nearly half of the companies also offered hunting as one of their outing activities. Rural enterprises were more likely to offer unassisted fishing outings, while the fishing-intensive enterprises typically offered guided fishing tours and services. The most common equipment provided to fishing tourists was spinning rods, sometimes supplemented with other active fishing gear. Equipment for implementation of different fishing methods was available, depending on the line of business.

The fishing tourism enterprises believe that their future prospects are good. Nearly half of the entrepreneurs forecast that their turnover will increase somewhat during the next two years. The survey allowed respondents to add comments and send messages to the national fisheries management, and one issue was prevalent. The entrepreneurs strongly pleaded that legislation concerning fishing permits be amended. In particular, fishing permits for groups should be rationalized. It was also felt that the public sector should do more to promote the marketing of fishing tourism services.

Keywords: fishing tourism, nature-based tourism, fishing enterprises, recreational fishing

Toivonen, A.-L. 2008. Fishing tourism in numbers – a survey to entrepreneurs. *Riista- ja kalatalous – Selvityksiä 13/2008*. 32 p.

1. Tietoa tunnusluvuista tarvitaan

Matkailu on sekä kansallisesti että kansainvälisesti nopeasti kasvava liiketoiminnan muoto. Luonto on erityisesti Suomessa niin kotimaisen kuin tänne ulkomailta suuntautuvan matkailun tärkeä vetovoimatekijä. Täällä luonto on koskemattomampaa ja helpommin saavutettavaa kuin vaikkapa keskisessä Euroopassa. Luontoon perustuvasta matkailusta ja sen osana erityisesti kalastusmatkailusta kaivataan toimintaa kuvaavia tunnuslukuja kehittämisen ja hallinnon tueksi.

Ilmiön kuvaamista ja tutkimista varten on välttämätöntä määritellä se mahdollisimman yksiselitteisesti. Omatoimikalastuksen ja kalastukseen liittyvän liiketoiminnan erottaminen toisistaan on useimmiten ongelmatonta. Lähtökohtana on, että kalastusmatkailijan on maksettava kalastukseen liittyvistä palveluista niin, että siitä muodostuu yrittäjälle liiketoimintaa. Toiminnan tulee liittyä varsinaiseen kalastustapahtumaan. Varuste-, tarvike- tai venekauppa eivät sisälly kalastusmatkailuyrittämiseen. Pääosin kalastusmatkailuyritykset ovat pieniä. Niiden toiminta on usein kausiluontoista ja moni yrittäjä voi toimia kalastusmatkailupalvelujen parissa vain osa-aikaisesti. Kuljetus-, ravitsemus- ja erityisesti majoituspalvelut liittyvät usein liiketoimintaan.

Missä sitten kulkee kalastusmatkailun ja majoitustoiminnan raja? Majoitusyrittäjät, joiden asiakkaat harrastavat erilaisia aktiviteetteja ja antavat kalastajille ainoastaan mahdollisuuden käyttää venettä, eivät ole varsinaisia kalastusmatkailuyrittäjiä. Sen sijaan majoitusyrittäjät, joiden koko majoitustoiminnan perustana on tarjota kalastaville asiakkaille yöpymismahdollisuus, voidaan lukea kalastusmatkailuyrittäjiksi. Toimialaluokituksessa tällaiset yrittäjät ovat usein luokissa "55231 Matkustajakodit ja täysihoitolat" tai "55239 Muualla mainitsematon majoitustoiminta", jotka sisältävät kuitenkin valtaosin muuta kuin kalastukseen liittyvää majoitustoimintaa. Suomen ilmasto-olosuhteissa kalastusmatkailu vaatii majoittumista. Kalastusmatkailijat yöpyvät enimmäkseen taajamien ulkopuolella joko omatoimisesti tai majoitusliikkeissä, jotka luokitellaan kahteen edellä mainittuun luokkaan.

Säännöllisen tiedontuotannon edellytyksenä on jatkuvasti ylläpidetty ja riittävän kattava rekisteri kalastusmatkailuyrityksistä. Jos rekisterissä on paljon muita kuin tutkimuksen kohteina olevia yrityksiä, kohdeyritykset pitää voida erottaa omaksi joukokseen toistettavissa olevalla menetelmällä. Tutkimus voidaan tehdä kokonaisotantana tai poimia kohdeyritysten joukosta otos. Otokseen osuneiden yritysten tarkemman analyysin tulokset voidaan laajentaa koskemaan kaikkia suomalaisia kalastusmatkailuyrityksiä. Mikäli asianmukaista rekisteriä ei ole, tieto on tuotettava aika-ajoin toistuvina yksittäistutkimuksina, jotka eivät ole keskenään täysin vertailukelpoisia.

Säännöllisen tiedontuotannon lisäksi kalastusmatkailuyrityksistä halutaan kuvailevaa tietoa. Mielenkiintoisia aiheita ovat muun muassa palveluntarjonta eri muodoissaan ja erilaisissa yhteyksissä sekä tietenkin asiakaskunta. Asiakaskunnan piirteiden tuntemus edistää palvelun kehittämistä. Yksittäistutkimus soveltuu näihinkin tiedontarpeisiin.

2. Kalastusmatkailu yritystoimintana

Kalastusmatkailualan olemassaolosta ei ole epäilystä, mutta käypiä tunnuslukuja yritystoiminnasta on vaikea löytää. 1990-luvulla ja jo aikaisemminkin kalastusmatkailusta on julkaistu kirjoituksia, missä toiminnan piirteitä kuvataan hyvinkin tarkasti, mutta laajuus jää vahvistamatta. Kehittämistyön ja hallinnoinnin kannalta on selkeä puute, jos toiminnan laajuutta ei pystytä kertomaan. Andersson (2007) on todennut tämän koskettavan kaikkia maaseudun uusia elinkeinoja. Katsauksessaan suomalaisen kalastusmatkailun historiaan ja nykytilaan myös Puhakka ja Salonen (2005) toteavat, että Suomen kalastusmatkailun tämänhetkisestä merkityksestä ei ole selkeää käsitystä. Ollikainen (2005) kertoo, miten sertifiointijärjestelmällä on pyritty tuotteistamaan kalastusmatkailua niin, että matkanjärjestäjien ja matkatoimistojen on helpompi ottaa kalastusmatkoja tuotetarjontaansa. Kalastusmatkailun tuotteistaminen on edistänyt kalastusmatkailun kasvua.

Kalavarat eroavat tavanomaisista tuotannon tekijöistä muun muassa siten, että kukaan ei varsinaisesti omista kalakantoja. Kalavesiä voi olla yksityisessä omistuksessa tai vuokralla, mutta riittävän kokoisten vesialueiden hallinta on kalastusmatkailuyrittäjälle Suomessa harvinaista koskikalastuskohteita lukuun ottamatta. Tiitisen (2007) mukaan yleinen menettely on, että yrittäjällä on sopimus vesialueen käytöstä sen omistajan kanssa.

Kalastusmatkailuyrittäjän toimintaa rajoittaa tuntuvasti se, että kalastuslaki on yrittäjälle ahtaampi kuin omatoimikalastajalle. Asiakkaana olevalla kalastajalla tulee olla maksettuna kalastusoikeuden haltijan kalastuslupa. Opastetussa viehekalastuksessa lupa pitää olla myös alle 18- ja yli 64-vuotiailla, eikä läänikohtainen viehekalastuslupa riitä. Kalastuksenhoitomaksuun pätevät kuitenkin samat ikärajat kuin omatoimikalastuksessa, eikä onginta ja pilkintä tarvitse lupia ohjatussakaan kalastusmatkailussa.

3. Miten Ruotsissa?

Myös Ruotsissa vapaa-ajankalastukseen perustuvan toiminnan rajausta tuotti ongelmia (Fiskeriverket 2007). Käsitteen katsottiin sisältävän myös muille kuin matkailijoille tarjotut kalastuspalvelut, koska yrittäjien oli ollut vaikeata todentaa, onko asiakas 100 kilometriä kauempana kotoaan tai kesäasunnoltaan vai yön yli matkalla. Yrittäjien käsite oli laajennettu koskemaan esimerkiksi kalastusalueita tai kuntia, mikäli niillä oli kalastusmatkailijoille suunnattua yritystoimintaa. Määritelmän mukaan tavaroita tai palveluja oli pitänyt tarjota kalastustapahtuman yhteyteen. Näin väline- ja veneteollisuus ja -kauppa rajautuivat käsitteen ulkopuolelle, paitsi nimenomaan kalastuksen yhteydessä tapahtunut välinemyynti.

Ruotsin kyselytutkimus oli poikkileikkaustutkimus, missä kohteeksi otetut yritykset koottiin eri lähteistä, muun muassa lääninhallituksista, Internetistä, tilastokeskus SCB:stä sekä vuonna 2003 tehdyn tutkimuksen kohdejoukosta. Kysely lähetettiin 5 000 yrittäjälle ja vastausprosentti oli 77. Tulosten mukaan Ruotsissa oli 1 310 kalastusmatkailuyritystä ja niissä

tehtiin 1 000 henkilötyövuotta. Koska tutkimuksen tekijöillä oli vahva tunne siitä, että kohdeyrityksiä oli jäänyt tutkimuksen ulkopuolelle, tarkempi selvitys tehtiin kolmessa voimakkaasti kalastusmatkailutoimintaan suuntautuneessa kunnassa. Sen perusteella arvioitiin, että kalastusmatkailuyritysten määrä saattoi todellisuudessa olla kaksinkertainen. Pohjois-Ruotsissa aiemmin tehtyjen tutkimusten mukaan (Alatalo 2001) kalastusmatkailulla oli erityinen merkitys matkailun ankaran kausivaihtelun tasaajana, koska kalastuksen kesäkausi on kohtalaisen pitkä. Kalastusmatkailijat ovat usein uskollisia asiakkaita ja lisäävät matkailuyrittämisen ennustettavuutta.

Ruotsalaisten kalastusmatkailuyritysten kokonaisliikevaihto oli 200 miljoonaa euroa ja kalastusmatkailun osuus siitä oli 49 miljoonaa euroa. Pienemmät yritykset saivat keskimäärin suuremman osuuden liikevaihdostaan kalastusmatkailusta kuin liikevaihdoltaan suuremmat.

Ruotsissa kalastus tähtäsi meitä useammin jalokaloihin, koska kalastusvedet tarjoavat siellä siihen paremmat mahdollisuudet kuin meillä. Eniten kalastuspäivistä, 37 %, kohdistui lohen, taimenen, nieriän ja harjuksen kalastukseen joissa ja järvissä. Muuhun kalastukseen, mikä sisälsi istuta- ja ongi-vedet, käytettiin enemmän päiviä (30 %) kuin hauen ja ahvenen kalastukseen (27 %) järvistä. Merikalastuksen osuus oli ainoastaan 5 % kalastuspäivistä.

Ruotsissa useimmat kalastusmatkailuyrittäjistä olivat miehiä, keski-ikältään 51-vuotiaita. Monilla oli yksi tai useampia alan tutkintoja, kolmanneksella joku kalastuskoulutus ja yhtä monella turismiin tai yrittäjyyteen liittyvää koulutusta. Neljännes oli saanut koulutusta biologiasta tai merenkulusta. Lähes puolet oli saanut jotain talouskoulutusta.

Ruotsin kalastusmatkailuyrityksistä 45 % kuului johonkin toimialajärjestöön, vajaa 25 % markkinointiorganisaatioon ja yli 10 % laadunvarmistusorganisaatioon. Puolet yrittäjistä uskoi liikevaihtonsa kasvavan tulevaisuudessa ja yli 40 %:n liikevaihto oli kasvanut edellisestä vuodesta. Puolet yrittäjistä oli tehnyt uusinvestointeja yritykseensä viimeisen kolmen vuoden aikana. Kasvuun uskoivat etenkin sisävesillä toimivat kalastusmatkailuyritykset.

Ruotsissa kalastusmatkailuyrittäjät katsoivat, että suurimpina esteinä toiminnan kehittymiselle olivat suuret työvoimakustannukset, suurkalojen tai yleensä kalan puute, ongelmat tiedottamisessa ja investointien rahoitusongelmat. Alempana listalla tulivat muun muassa meillä yleisemmät omassa määräysvallassa olevien vesien puute ja pyydys- ja saalisrajoitukset.

Ruotsissa kalastusmatkailuyrittäjät toivoivat parempaa kalakantojen hoitoa ja palkkauskustannusten pienentämistä. Kalastusviranomaisilta haluttiin valtion panostusta kalaston hoitoon, saalisrajoitteita ammatti- ja vapaa-ajankalastajille, vapaan heittokalastusoikeuden säilyttämistä merellä ja suurilla järvillä ja vain kalastusmatkailuyrittäjille varattuja kalavesiä.

Ruotsissa peräänkuulutettiin myös apua kalastusmatkailuyritysten markkinointiponnistuksiin. Yhteinen "toimialajärjestö" voisi tehdä markkina-analyysyjä, tuotekehitystä ja markkinointia. Toimialajärjestö voisi saada rahoitusta markkinointiponnistuksiin maaseututuista, alueellisista kehitysohjelmista ja EU:n kalastusrahastosta. Lisäksi markkinointiprojekteja ja muuta hanketoimintaa toivottiin edistämään markkinointia.

4. Tavoitteena kalastusmatkailutilasto, toteutuksena yksittäistutkimus

Tämän tutkimuksen alkuperäisenä tavoitteena oli säännöllisesti, samalla menetelmällä toistettavissa oleva tilasto kalastusmatkailuyrityksistä. Tilastokeskuksen Yritysrekisteristä toimialaluokituksen avulla muodostettu kohdejoukko sisälsi kuitenkin paljon ylipiittoa eli muita kuin kalastusmatkailuyrityksiä. Toiminnan rajaaminen luokitusten avulla oli epätarkkaa. Virallisen tilaston tuottamisen menetelmä osoittautui liian ahtaaksi kalastusmatkailun kaltaisen lavean ilmiön esiin suodattamiseen. Hankkeen edetessä tilastotavoitteesta oli luovuttava. Näin ollen yksi tuloksista oli, että tilaston tuottaminen kalastusmatkailusta ei ollut mahdollista ilman ajantasaista, jatkuvasti ylläpidettävää, erillistä rekisteriä kalastusmatkailuyrityksistä.

Tilastokeskuksen Yritysrekisterissä (4/2007) ohjelmanpalveluihin suuntautuneet kalastusmatkailuyritykset sijoituivat valtaosin kahteen eri toimialaluokkaan, "63302 Matkailua palveleva toiminta" ja "92720 Muualla luokittelemattomat virkistyspalvelut". Edellinen sisältää muun muassa "Erilaiset matkailun ohjelmanpalvelut: luonto- ja elämysmatkailu, seikkailut, safarit yms." ja jälkimmäinen esimerkiksi "Virkistyskalastuspalvelut". Kahta mainittua toimialaluokkaa täydennettiin vielä sanahauulla yritysrekisteristä. Hakusanoina käytettiin yrityksen toiminimikentässä tekstiä "kalastus", "fiske", "fishing", "kalamatka". Kahdesta toimialaluokasta ja sanahausta muodostettu otos sisälsi runsaasti yrityksiä, jotka eivät olleet kiinnostuksen kohteina. Sen vuoksi yritykset luokitettiin viiteen luokkaan:

- 0 kennel, ratsutila
- 1 kalastusmatkailua edes lähellä oleva yritys
- 2 yleensä matkailua, maaseutumatkailua, elämyksiä tarjoava yritys
- 3 järjestö, seura, yhdistys, markkinointi- tai matkatoimisto, hotelli, ravintola, tms.
- 4 urheiluvälinekauppa.

Toimialahaun ja sanahaun tuloksissa olleet päällekkäisyydet poistettiin. Luokkaan 1 kuuluneet yritykset otettiin mukaan kyselyyn. Toimialaluokituksen mukaan poimittua ja muista kuin potentiaalisista kalastusmatkailuyrityksistä perattua otosta kutsutaan tässä tutkimuksessa nimellä **Toimialayritykset**. Graafinen esitys otoksesta on raportin liitteenä 1.

Koska kalastusmatkailuyritykset ovat usein monialayrityksiä, niiden päätoimiala saattaa kuulua muihin kuin näihin kahteen toimialaan. Yritysrekisterin otokseen valituista toimialaluokista puuttui huomattava osa jo muuten tiedossa olevista kalastusmatkailuyrityksistä. Yrityksiä kerättiin erityisesti kalastusmatkailua sisältäviltä Internet-sivuilta, kuten Kalastajanmaailma.com, Kalastus.com, Visitaland.com ja Luontoyrittaja.net sekä satunnaisesti löytyneiltä sivuilta. Lisäksi listattiin myös maa- ja metsätalousministeriön kalastusmatkailun nykytilaa ja hanketoimintaa vuonna 2004 selvittäneen raportin (Laiho ym. 2005) sisältämät yritykset. Mukaan kyselyyn valittiin melko tiukasti kalastusmatkailuun suuntautuneita yrityksiä. Tätä ryhmää kutsutaan tässä tutkimuksessa nimellä **Täydennysryhmä**.

Maaseutumatkailun teemaryhmä toimii Matkailun edistämiskeskuksen yhteydessä ja ylläpitää rekisteriä maaseutumatkailuyrittäjistä (nykyinen toimikausi päättyy vuoden 2008 lopussa). Teemaryhmä teetti vuonna 2002 ns. kapasiteettiselvityksen. Sen kohdejoukko, 3 601

maaseutuyritystä, kerättiin teemaryhmän oman rekisterin lisäksi muun muassa TE-keskuksista, maakuntaliitoista ja Internetistä. Nyt tehtävää tutkimusta varten saatiin 1 196 yrittäjän tai maatilan yhteys- ja taustatiedot (1 884 vastasi vuonna 2002 selvitykseen ja tiedot päivitettiin vuonna 2004). Näistä 501 yrittäjää ilmoitti tarjoavansa kalastusmatkailupalveluita. Tätä ryhmää kutsutaan tässä tutkimuksessa nimellä **Maaseutuyritykset**. Maaseutuyrityksistä ainoastaan 5 % sisältyi toimialaluokista poimittuun otokseen ja 2 % Toimialayrityksiin. Graafinen esitys Maaseutuyrityksistä on liitteenä 2.

Teemaryhmän kyselyyn vastasi hiukan yli puolet kohdejoukosta. Sillä oletuksella, että kapasiteettikyselyyn vastaamattomat yrittäjät ovat toiminnaltaan kyselyyn vastanneiden kaltaisia, maaseutuyritysten tulokset laajennettiin koskemaan myös kapasiteettiselvitykseen vastaamattomia yrittäjiä. Tätä ryhmää kutsutaan tässä tutkimuksessa nimellä **Kapasiteettiyritykset**. Tunnuslukujen jakaumat Kapasiteettiyrityksillä olivat samat kuin Maaseutuyrityksillä. Niiden mukaan ottaminen vaikutti kuitenkin koko yritysjoukon yhteenlaskettuihin tuloksiin.

Yksi mahdollinen kohdejoukko, jota ei tähän kyselyyn otettu mukaan, oli luokkaan 2 sisältyneet yritykset. Niitä kuvattiin ilmaisulla "yleensä matkailua, maaseutumatkailua, elämyksiä tarjoava yritys". Niiden joukossa saattoi olla esimerkiksi maaseudun monialayrittäjiä. Puhelinkysely (liite 3) tehtiin kaikille 559 yritykselle, jotka ilmoittivat, että asiakkaina on kalastusmatkailijoita (taulukko 1). Toimialayrityksille, Täydennysryhmälle ja Maaseutuyrityksille lähetettiin etukäteen kirje, jossa kerrottiin tulevasta puhelinhaastattelusta ja pääpiirteittäin kyselyn aiheista. Puhelinhaastattelut tehtiin muutamien viikkojen kuluessa ennakkokirjeen lähettämistä. Taloustutkimus Oy toteutti puhelinhaastatteluosuuden kokonaisuudessaan joulukuun 2007 ja maaliskuun 2008 välisenä aikana. Maaseutuyrityksiltä kysyttiin ensin, tarjoavatko ne maaseutumatkailupalveluita. Tätä ei kysytty Toimialayrityksiltä eikä Täydennysryhmältä. Niiltä oli kalastuspalveluista jäänyt harmittavasti pois myös onginta.

Taulukko 1. Otokset, kalastusmatkailuyrittämisen esiintyvyys otoksessa ja vastausprosentit.

	Otos	On kalastusta	Ei kalastusta	Ei vastaa	Vastaus%
Toimialayritykset	435	203	97	135	69,0
Täydennysryhmä	28	17	-	11	60,7
Maaseutuyritykset	489	339	71	79	83,8
Yhteensä	952	559	168	225	76,4

5. Kyselyn saaneet yritykset ja siihen vastanneet

Kaikki tutkimukseen mukaan otetut yritykset tai yrittäjät luokiteltiin kolmeen luokkaan sen mukaan, miten tarkkaan toiminta kohdistui kalastusmatkailuun. Luokittelun arviointiperusteena pidettiin yrityksen Internetissä toiminnastaan julkaisemia tietoja. Valtaosa yrittäjistä kuului niihin, jotka harjoittivat muuta matkailutoimintaa ja yleensä muita elinkeinoja kalastusmatkailun ohella (taulukko 2). Luokitusta käytettiin tarkasteluissa, joissa haluttiin esimerkiksi vertailla kalastusmatkailun ydinyrityksiä kaikkiin kalastusmatkailuyrityksiin.

Vastauskato vaikuttaa tutkimuksen tuloksiin, mikäli vastanneiden joukko eroaa oleellisesti kaikista tutkimuksen kohteina olevista yrityksistä. Tämän arvioimiseksi verrattiin koko kohdejoukon ja vastanneiden yritysten maantieteellistä jakautumista. Maaseutuyritykset laskettiin kumpaankin joukkoon kahdesti, koska ne tuloksia laskettaessa edustivat myös Kapasiteettiyrityksiä. Tutkimuksen kohdejoukkoon nähden painoarvoaan kasvattivat kyselyssä Pirkanmaa, Etelä-Savo ja Keski-Suomi (taulukko 3) vastaamalla ahkerammin. Vastauksia tuli suhteessa vähemmän Uudeltamaalta, Lapista ja Ahvenanmaalta.

6. Kalastusmatkailuyritysten tunnuslukuja

Tällä otannalla ja näillä menetelmillä saatiin tulokseksi arvio, että maassa oli 1 108 kalastusmatkailuyritystä (taulukko 4). Lähes tai pelkästään kalastusmatkailuun keskittyvien yritysten osuus oli 8 % kaikista kalastusmatkailuyrityksistä. Noin 11 % yrityksistä sai vähintään puolet tuloistaan kalastusmatkailusta. Luonteenomaista alalle oli monialayrittäminen. Erityisesti monialayrityksiä saattoi jäädä kyselyn ulkopuolelle. Tällaisia tapauksia voi olla esimerkiksi toimialaluokituksesta poimittujen, mutta kalastusmatkailuluokituksen ulkopuolelle jääneiden joukossa. Koska valtaosa yrityksistä oli monialayrityksiä, kaikista henkilötyövuosista (taulukko 5) vain osa liittyi kalastusmatkailuasiakkaiden palveluun (taulukko 6). Kalastusmatkailusta kertyi noin viidennes eli 510 yritysten kaikista henkilötyövuosista. Erityisesti maaseutumatkailuyrityksillä kalastusmatkailu oli sivuliiketoimintaa. Maaseutuyritykset työllistivät keskimäärin oman kotitaloutensa. Muut tässä mukana olevat yritykset työllistivät keskimäärin jo yli kolme henkilöä. Täydennysryhmän yritykset työllistivät kalastusmatkailulla keskimäärin paljon enemmän kuin Toimialayritykset tai Maaseutuyritykset. Mikäli ydinyrityksiksi katsottiin ne, joiden liikevaihdosta vähintään puolet tuli kalastusmatkailusta, Toimialayritykset työllistivät keskimäärin 1,2 henkeä, Täydennysryhmän yritykset 2,2 ja Maaseutuyritykset 0,7 henkeä. Näin määritellen ydinyritykset työllistivät selvästi keskiarvoa enemmän.

Kaikesta liikevaihdosta (taulukko 7) kalastusmatkailu (taulukko 8) tuotti 13 %. Täydennysryhmän yrityksissä kalastusmatkailusta saadun liikevaihdon keskiarvo oli selvästi muita korkeampi. Mikäli ydinyrityksiksi katsottiin ne, joiden liikevaihdosta vähintään puolet tulee kalastusmatkailusta, Toimialayritysten keskiarvo oli 60 000 euroa, Täydennysryhmän 133 000 ja Maaseutuyritystenkin 25 000. Kaikkiaan keskiarvo oli 55 000 euroa.

Taulukko 2. Kaikkien kyselyn saaneiden yritysten ja siihen vastanneiden luokitus eri tyyppisiin kalastusmatkailuyrittäjiin.

	Kaikki %	Vastanneet %	Toiminnan luonne
Toimialayritykset	20,2	26,1	lähes ainoastaan kalastus- ja erämatkailua
	49,0	54,2	myös muuta, esim. maatala- tai safarimatkailua, majoitusta, kuljetusta
	30,8	19,7	vain vähän kalastusta
Täydennysryhmä	100,0	100,0	lähes ainoastaan kalastus- ja erämatkailua
Maaseutuyritykset	100,0	100,0	myös muuta, esim. maatala- tai safarimatkailua, majoitusta, kuljetusta
Kapasiteettirytykset	100,0	100,0	myös muuta, esim. maatala- tai safarimatkailua, majoitusta, kuljetusta
Yhteensä	8,0	7,8	lähes ainoastaan kalastus- ja erämatkailua
	82,7	87,8	myös muuta, esim. maatala- tai safarimatkailua, majoitusta, kuljetusta
	9,3	4,5	vain vähän kalastusta

Taulukko 3. Kaikkien kyselyn saaneiden yritysten ja siihen vastanneiden maantieteellinen jakautuminen maakunnittain.

Maakunta	Kaikki %	Vastanneet %
1 Uusimaa	5,1	3,5
20 Itä-Uusimaa	0,8	1,0
2 Varsinais-Suomi	8,1	7,3
4 Satakunta	2,4	2,4
5 Kanta-Häme	1,9	2,1
6 Pirkanmaa	9,0	10,5
7 Päijät-Häme	3,3	3,8
8 Kymenlaakso	2,4	2,2
9 Etelä-Karjala	2,2	2,1
10 Etelä-Savo	8,7	10,1
11 Pohjois-Savo	8,7	8,7
12 Pohjois-Karjala	4,2	4,3
13 Keski-Suomi	10,8	11,7
14 Etelä-Pohjanmaa	3,8	4,3
15 Pohjanmaa	2,8	2,6
16 Keski-Pohjanmaa	0,8	0,8
17 Pohjois-Pohjanmaa	6,6	6,1
18 Kainuu	5,1	5,2
19 Lappi	11,9	10,6
21 Ahvenanmaa	1,5	0,6

Kalastusmatkailun liikevaihtokertymästä (taulukko 9) Maaseutuyrityksille tuli suurin osa yksityishenkilöiltä, kuten perheiltä. Toimialayrityksillä ja etenkin Täydennysryhmän yrityksillä keskimäärin yli puolet kalastusmatkailun liikevaihdosta tuli yrityksiltä ja yhteisöiltä. Ulkomaisten asiakkaiden tuoman kalastusmatkailuliikevaihdon osuus (taulukko 10) oli keskimäärin noin neljännes.

Sekä liikevaihdon että henkilötyövuosien suhteen Täydennysryhmässä yrityksiä oli niin vähän ja vaihtelu oli niin suurta, että arviot ovat epäluotettavia.

Toiset matkailuyritykset olivat yleisimmät yhteistyötahot kaikille kalastusmatkailuyrityksille (taulukko 11). Useimmille Täydennysryhmän yrityksille kalastusalueet olivat kuitenkin tärkeä yhteistyötaho. Niille myös kunta oli tärkeämpi yhteistyökumppani kuin muille. Toisten matkailuyrittäjien lisäksi muutkin yrittäjät olivat yhteistyötahoina tärkeitä. Metsähallitus oli tärkeä yhteistyötaho lähes puolelle Toimiala- ja Täydennysryhmän yrityksistä. Yli 60 %:lle Lapin, Kainuun ja Pohjois-Karjalan kalastusmatkailuyrityksistä Metsähallitus oli tärkeä yhteistyötaho.

Valtaosa kalastusmatkailuyrityksistä toimi sisävesialueella (taulukko 12). Toimialayrityksistä ja Täydennysryhmän yrityksistä kuitenkin noin 30 % toimi merialueella. Sekä sisävesi- että merialueella toimi noin 6 % yrityksistä.

Taulukko 4. Kalastusmatkailuyritysten lukumäärä.

	Kalastusmatkailuyrityksiä	n
Toimialayritykset	308	203
Täydennysryhmä	28	17
Maaseutuyritykset	404	339
Kapasiteettirytykset	368	309
Yhteensä	1 108	559

Taulukko 5. Kaikki henkilötyövuodet yrityksissä.

	Yhteensä	+/- %	Keskiarvo	+/- %	n
Toimialayritykset	1 101	21	3,6	36	203
Täydennysryhmä	94	24	3,4	38	17
Maaseutuyritykset	763	4	1,9	11	339
Kapasiteettirytykset	695	3	1,9	11	309
Yhteensä	2 653	10	2,4	18	559

Taulukko 6. Kalastusmatkailusta syntyneet henkilötyövuodet.

	Yhteensä	+/- %	Keskiarvo	+/- %	n
Toimialayritykset	276	10	0,9	17	203
Täydennysryhmä	43	25	1,5	40	17
Maaseutuyritykset	99	7	0,2	17	339
Kapasiteettiyritykset	91	5	0,2	17	309
Yhteensä	510	8	0,5	14	559

Taulukko 7. Yritysten koko liikevaihto. Yli 50 %:n luottamusväli on taulukossa merkitty vihrein numeroin.

	Yhteensä €	+/- %	Keskiarvo €	+/- %	n
Toimialayritykset	58 147 000	33	189 000	57	203
Täydennysryhmä	6 476 000	56	231 000	89	17
Maaseutuyritykset	41 249 000	6	102 000	15	339
Kapasiteettiyritykset	37 573 000	4	102 000	15	309
Yhteensä	143 445 000	15	129 000	28	559

Taulukko 8. Kalastusmatkailusta syntynyt liikevaihto. Yli 50 %:n luottamusväli on taulukossa merkitty vihrein numeroin.

	Yhteensä €	+/- %	Keskiarvo €	+/- %	n
Toimialayritykset	10 311 000	28	33 000	49	203
Täydennysryhmä	2 015 000	89	72 000	141	17
Maaseutuyritykset	3 302 000	9	8 000	23	339
Kapasiteettiyritykset	3 008 000	7	8 000	23	309
Yhteensä	18 636 000	19	17 000	36	559

Taulukko 9. Yksityishenkilöiltä tuleva osuus kalastusmatkailun liikevaihtokertymästä

	Keskiarvo %	+/-	n
Toimialayritykset	41,7	5,4	203
Täydennysryhmä	34,8	14,5	17
Maaseutuyritykset	80,8	3,3	339
Kapasiteettiyritykset	80,8	3,3	309
Yhteensä	69,2	3,2	559

Taulukko 10. Ulkomaalaisilta tuleva osuus kalastusmatkailun liikevaihtokertymästä. Yli 50 %:n luottamusväli on taulukossa merkitty vihrein numeroin.

	Keskiarvo %	+/-	n
Toimialayritykset	27,7	4,5	203
Täydennysryhmä	16,3	10,1	17
Maaseutuyritykset	22,7	3,3	339
Kapasiteettirytykset	22,7	3,3	309
Yhteensä	23,9	2,6	559

Taulukko 11. Prosenttiosuus yrityksistä, joille eri tahot olivat tärkeitä yhteistyökumppaneita.

	Toimialayr.	Täydennysr.	Maaseutuyr.	Kapasiteettiry.	Yhteensä
n	203	17	339	339	898
Toiset matkailuyrittäjät	88,2	82,4	74,0	74,0	77,4
Muut yrittäjät	80,8	82,4	72,9	72,9	74,8
Osakaskunta	47,3	47,1	64,9	64,9	60,6
TE-keskukset	52,2	58,8	53,7	53,7	53,5
Kalastusalue	53,2	88,2	52,2	52,2	53,1
Matkailun alueorganisaatio	54,2	64,7	52,5	52,5	53,1
Kunta	43,8	70,6	53,1	53,1	51,3
Hankkeet	46,8	58,8	44,5	44,5	45,3
Kyläyhdistykset	32,0	47,1	45,4	45,4	42,4
Metsähallitus	49,8	47,1	26,5	26,5	32,2
joku muu	5,4	11,8	3,2	3,2	3,9

Taulukko 12. Prosenttiosuus yrityksistä, jotka toimivat merialueella ja sisävesialueella.

	Merialueella	Sisävesialueella	n
Toimialayritykset	30,5	81,8	203
Täydennysryhmä	29,4	82,4	17
Maaseutuyritykset	13,0	90,6	339
Kapasiteettirytykset	13,0	90,6	339
Yhteensä	17,3	88,4	898

7. Kalastusmatkailuasiakkaat

Yritykset arvioivat vuosittaisen kalastusmatkailuasiakkaiden määrän 210 000:ksi (taulukko 13). Keskimäärin yritystä kohti niissä kävi hiukan alle 200 kalastusmatkailuasiakasta. Kalastus oli päämotiivi noin puolelle kalastusmatkailuasiakkaista (taulukko 14). Sen sijaan Maaseutuyritysten ja Kapasiteettiyritysten ”tosikalastajien” osuus oli melko alhainen. Kuitenkin huomattavalla osalla Maaseutuyritystenkin kalastusmatkailuasiakkaista päämotiivi oli kalastus, joten ilman kalastusmahdollisuutta heitä ei asiakkaina olisi. Ulkomaisten asiakkaiden osuus (taulukko 15) oli melko tasaisesti neljännes asiakkaista.

Asiakkaiden viipymä kalastusmatkailuyrityksissä (taulukko 16) heijasti yritysten toimenkuvaa. Toimialayrityksissä ja Täydennysryhmän yrityksissä asiakkaat viipyvät tyypillisesti tunteja tai korkeintaan muutaman vuorokauden. Maaseutuyrityksissä viipymä oli muutamasta vuorokaudesta viikkoon. Yli viikon viipyjiä oli vähän.

Useimmat ulkomaiset kalastusmatkailijat (taulukko 17) tulivat Saksasta ja Venäjältä. Venäläiset olivat useammin asiakkaina Toimialayrityksissä ja Täydennysryhmän yrityksissä ja saksalaiset Maaseutuyrityksissä. Keskimäärin noin puolessa kalastusmatkailuyrityksistä kävi kumpaakin kansalaisuutta edustavia asiakkaita. Seuraavaksi yleisin ryhmä tuli Keski-Euroopasta sekä Ruotsista ja Virosta. Muista kaukaisemmista maista tuli satunnaisesti kalastusmatkailijoita.

Taulukko 13. Kalastusmatkailuasiakkaiden määrä vuodessa. Yli 50 %:n luottamusväli on taulukossa merkitty vihrein numeroin.

	Yhteensä henk.	+/- %	Keskiarvo henk.	+/- %	n
Toimialayritykset	83 000	17	268	29	203
Täydennysryhmät	18 000	44	631	70	17
Maaseutuyritykset	57 000	10	142	24	339
Kapasiteettiyritykset	52 000	7	142	24	309
Yhteensä	210 000	12	190	19	559

Taulukko 14. Osuus kalastusmatkailuasiakkaista, joille matkan päämotiivi oli kalastaminen.

	Keskiarvo %	+/-	n
Toimialayritykset	62,5	4,9	203
Täydennysryhmät	81,5	11,6	17
Maaseutuyritykset	43,2	3,9	339
Kapasiteettiyritykset	43,2	3,9	309
Yhteensä	49,5	3,1	559

Taulukko 15. Ulkomaisten asiakkaiden osuus kalastusmatkailuasiakkaista. Yli 50 %:n luottamusväli on taulukossa merkitty vihrein numeroin.

	Keskiarvo %	+/-	n
Toimialayritykset	29,4	4,6	203
Täydennysryhmä	25,2	13,0	17
Maaseutuyritykset	22,3	3,1	339
Kapasiteettiyritykset	22,3	3,1	309
Yhteensä	24,3	2,5	559

Taulukko 16. Prosenttiosuus yrityksistä kalastusmatkailijan viiptymän mukaan.

	Alle 6 tuntia	Vuorokauden	Muutamia vuorokausia	Viikon	Enemmän	n
Toimialayritykset	37,9	26,6	29,6	5,4	0,5	203
Täydennysryhmä	47,1	23,5	23,5		5,9	17
Maaseutuyritykset	7,7	10,6	39,5	34,2	8,0	339
Kapasiteettiyritykset	7,7	10,6	39,5	34,2	8,0	339
Yhteensä	15,3	14,5	37,0	27,1	6,2	898

Taulukko 17. Prosenttiosuus yrityksistä, joilla oli kalastusmatkailuasiakkaita eri lähtömaista.

	Toimialayr.	Täydennysr.	Maaseutuyr.	Kapasiteettiyr.	Yhteensä
Saksa	41,9	41,2	55,8	55,8	52,3
Venäjä	53,2	52,9	49,3	49,3	50,2
Ranska	19,2	23,5	19,2	19,2	19,3
Englanti	25,1	29,4	17,1	17,1	19,2
Ruotsi	18,2	17,6	17,1	17,1	17,4
Sveitsi	11,3	11,8	19,2	19,2	17,3
Espanja	15,3	11,8	17,4	17,4	16,8
Viro	14,8	17,6	16,5	16,5	16,1
Italia	18,7	23,5	15,0	15,0	16,0
Tsekki	2,5		18,9	18,9	14,8
USA	13,8	17,6	7,7	7,7	9,2
Puola	9,4	11,8	8,3	8,3	8,6
Hollanti	13,8	5,9	6,2	6,2	7,9
Itävalta	3,9		8,6	8,6	7,3
Latvia	12,3		5,6	5,6	7,0
Norja	5,4		6,2	6,2	5,9
Liettua	10,3		2,9	2,9	4,6
Japani	8,4				1,9
Kiina	6,4				1,4
Belgia	5,4	5,9			1,3
Australia	3,9				0,9
Intia	3,0	5,9			0,8
Kanada	3,4				0,8
Etelä-Afrikka	3,0				0,7
Ukraina	2,5				0,6

8. Kalastusmatkailuyritysten palvelutarjonta

Matkailupalvelutarjonnasta (taulukko 18) majoitus oli selvästi Maaseutuyritysten ominta aluetta, sillä lähes kaikki niistä tarjosivat sitä. Toimiala- ja Täydennysryhmän yrityksistä liki puolet tarjosi majoitusta itse ja suuri osa lisäksi alihankintana. Ne olivat ravitsemuspalveluissa aktiivisempia kuin Maaseutuyritykset keskimäärin. Kuljetuspalveluita tarjosi selvästi alle puolet kalastusmatkailuyrityksistä. Kuljetus näytti olevan palvelu, joka yleisemmin järjestettiin alihankintana. Toimiala- ja Täydennysryhmän yritykset tuottivat ohjelmapalveluita selkeästi Maaseutuyrityksiä aktiivisemmin. Kalastusmahdollisuus oli tarjolla käytännöllisesti katsoen kaikilla. Metsästysmahdollisuutta tarjosi liki puolet Maaseutuyrityksistä ja Toimiala- ja Täydennysryhmän yrityksistäkin melkoinen osa. Niistä vielä osa tarjosi metsästystä alihankintana. Toimialayritykset ja Täydennysryhmän yritykset keskittyivät vähemmän metsästys-, kuljetus- ja majoituspalveluihin, kun taas Maaseutuyritykset tuottivat harvemmin kuljetus-, ohjelma- ja ravitsemuspalveluita.

Kalastuspalveluista (taulukko 19) lupamyynti oli yleistä, erityisesti lähes kaikki Täydennysryhmän yritykset tarjosivat sitä. Ne myös järjestivät kalastuskilpailuita, todennäköisesti asiakkaan toivomuksesta. Myös välinevuokraus oli niillä ja Toimialayrityksillä yleisempää kuin Maaseutuyrityksillä. Maaseutuyrityksistä valtaosa ja kaikista kalastusmatkailuyrityksistä kolme neljästä tarjosi venevuokrausta. Erityisesti Täydennysryhmän yritykset ja Toimialayritykset järjestivät ohjattuja kalastusretkiä.

Ohjatuista kalastuspalveluista (taulukko 20) kysyttäessä yritykset profiloituivat pyydystai kalastusmenetelmäryhmittäin. Täydennysryhmän yritykset ja Toimialayritykset keskittyivät ohjattuun vapakalastukseen ja talvisin pilkintään. Verkkokalastus oli Täydennysryhmän yrityksille selvästi vieraampaa. Maaseutuyrityksillä oli huomattavasti enemmän tarjolla oma-toimista kuin ohjattua kalastamista (taulukko 21). Koskikalastus ja etenkin ravustus olivat harvinaisempia.

Toimiala- ja Täydennysryhmän yritysten kyselystä pois jäänyt onginta tuli esille, kun kysyttiin muita, erikseen mainitsemattomia kalastusmuotoja. Ongintaa tarjottiin sekä oma-toimisesti että ohjatusti. Omatoimisen kalastuksen pyyntimuotoihin esitettiin listan ulkopuolelta melko vähän lisäyksiä, Maaseutuyrityksissä kuitenkin tuulastusta ja katiskakalastusta. Ohjattuun kalastukseen tarjottiin tavallisimpien, taulukossa mainittujen, lisäksi tuulastusta ja nuotanvetoa. Muutamia yksittäisiä mainintoja saivat iskukoukkukalastus, jigitytys, rysäkalastus sekä muutamat erikoislajit, kuten esimerkiksi nahkiaisen mertapyynti. Perhokalastus mainittiin muutaman kerran erikseen, vaikka koskikalastuksen oli tarkoitus kattaa myös se. Perholla voi toki kalastaa muuallakin kuin virtavesissä.

Taulukko 18. Prosenttiosuus yrityksistä, jotka tarjosivat eri matkailupalveluita.

		Itse	Alihankintana	Ei lainkaan	n
Majoitus	Toimialayritykset	43,8	35,0	21,2	203
	Täydennysryhmä	47,1	23,5	29,4	17
	Maaseutuyritykset	95,9	1,2	2,9	339
	Kapasiteettiyritykset	95,9	1,2	2,9	339
	Yhteensä	83,2	9,2	7,6	898
Ravitsemuspalvelut	Toimialayritykset	60,6	23,6	15,8	203
	Täydennysryhmä	70,6	23,5	5,9	17
	Maaseutuyritykset	45,4	10,0	44,5	339
	Kapasiteettiyritykset	45,4	10,0	44,5	339
	Yhteensä	49,3	13,4	37,3	898
Kuljetus	Toimialayritykset	40,4	29,6	30,0	203
	Täydennysryhmä	35,3	35,3	29,4	17
	Maaseutuyritykset	31,6	15,3	52,8	338
	Kapasiteettiyritykset	31,6	15,3	52,8	338
	Yhteensä	33,6	18,9	47,2	896
Ohjelmapalvelu	Toimialayritykset	78,8	7,4	13,8	203
	Täydennysryhmä	88,2	0,0	11,8	17
	Maaseutuyritykset	36,3	14,7	48,7	338
	Kapasiteettiyritykset	36,3	14,7	48,7	338
	Yhteensä	46,9	12,8	40,1	896
Kalastusmahdollisuus	Toimialayritykset	93,6	4,9	1,5	203
	Täydennysryhmä	100,0	0,0	0,0	17
	Maaseutuyritykset	97,1	1,8	1,2	339
	Kapasiteettiyritykset	97,1	1,8	1,2	339
	Yhteensä	96,3	2,4	1,2	898
Metsästysmahdollisuus	Toimialayritykset	39,4	11,3	49,3	203
	Täydennysryhmä	23,5	11,8	64,7	17
	Maaseutuyritykset	47,8	7,7	44,2	338
	Kapasiteettiyritykset	47,8	7,7	44,2	338
	Yhteensä	45,4	8,6	45,8	896

Taulukko 19. Prosenttiosuus yrityksistä, jotka tarjosivat eri kalastuspalveluita.

n	Toimialayr. 203	Täydennysr. 17	Maaseutuyr. 339	Kapasiteettiyr. 339	Yhteensä 898
Lupamyynti	41,9	82,4	54,3	54,3	52,0
Kilpailut	22,2	41,2	18,3	18,3	19,6
Välinevuokraus	57,1	76,5	43,4	43,4	47,1
Venevuokraus	56,7	70,6	79,9	79,9	74,5
Ohjatut kalastusretket	88,2	94,1	44,0	44,0	54,9

Taulukko 20. Prosenttiosuus yrityksistä, jotka tarjosivat erilaisia ohjattuja kalastuspalveluita

n	Toimialayr. 203	Täydennysr. 17	Maaseutuyr. 339	Kapasiteettiyr. 339	Yhteensä 898
Onginta	*	*	38,3	38,3	38,3
Uistelu	72,4	82,4	39,2	39,2	47,6
Heittokalastus	79,3	88,2	37,5	37,5	47,9
Koskikalastus	52,2	58,8	17,4	17,4	26,1
Pilkintä	82,3	70,6	38,1	38,1	48,7
Verkkokalastus	50,2	29,4	34,5	34,5	38,0
Ravustus	15,8	17,6	13,3	13,3	13,9
Muu	26,1	17,6	13,3	13,3	16,3

* jäi kysymättä

Taulukko 21. Prosenttiosuus yrityksistä, jotka tarjosivat erilaisia omatoimisia kalastuspalveluita.

n	Toimialayr. 203	Täydennysr. 17	Maaseutuyr. 339	Kapasiteettiyr. 339	Yhteensä 898
Onginta	*	*	97,1	97,1	97,1
Uistelu	59,6	52,9	92,9	92,9	84,6
Heittokalastus	70,0	70,6	93,5	93,5	87,8
Koskikalastus	47,8	41,2	40,1	40,1	41,9
Pilkintä	68,0	52,9	93,5	93,5	87,0
Verkkokalastus	25,1	17,6	73,2	73,2	61,2
Ravustus	7,4	5,9	23,9	23,9	19,8
Muu	12,8	29,4	8,6	8,6	9,9

* jäi kysymättä

9. Kalastusmatkailuyritysten tulevaisuuden näkymät ja yrittäjien toiveet hallinnon suuntaan

Kalastusmatkailuyrityksillä oli kohtalaisen myönteinen kuva alan kehityksestä ja oman yrityksen tulevaisuudesta. Toimiala- ja Täydennysryhmän yrityksistä lähes puolet arvioi liikevaihdon kasvavan jonkin verran (taulukko 22). Saman verran Maaseutuyrityksistä arvioi tilanteen pysyvän kutakuinkin ennallaan. Maaseutuyritykset poikkesivat Toimiala- ja Täydennysryhmän yrityksistä, joista noin viidennes uskoi liikevaihdon lisääntyvän merkittävästi. Voittopuolisesti kehitys nähtiin positiivisena, sillä kaikkiaan vain muutama prosentti yrityksistä arvioi kalastusmatkailusta saatavan liikevaihdon vähenevän. Yrittäjät olivat myös erittäin yhteistyöhaluisia. Yli 75 % suostuisi luovuttamaan tietoja yrityksestään, mikäli kalastusmatkailuyrittäjistä koottaisiin rekisteri. Kalastusmatkailuelinkeinoa koskevan tiedontuotannon esiselvityksessä (Juntunen ym. 2006) ilmeni, että tiedontuotannolle oli kysyntää tutkimusalueella Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa. Myös siellä suhtautuminen kalastusmatkailuyrittäjien rekisteriin oli pääosin myönteistä.

Kaikista 559 kyselyyn vastanneesta kalastusmatkailuyrittäjästä 375:llä oli ehdotuksia siitä, miten viranomaiset ja hallinto voisivat edistää kalastusmatkailua. Ylivoimaisesti eniten mainintoja sai lupakäytäntö. Lupakäytännössä hiersi erityisesti ryhmien kaikilta jäseniltä, myös ulkomaalaisilta, vaadittava kalavedenomistajan viehekalastuslupa sekä kalastuksenhoitomaksu vähintään viikoksi, vaikka kalastusretki kestäisi vain muutaman tunnin. Oppaille haluttiin oikeus lunastaa yhteislupa asiakasryhmille. Läänikohtaisen viehekalastuslupan haluttiin toimivan myös opastetuilla kalastusretkillä. Joillakin alueilla kalavedenomistajat olivat kieltäytyneet myymästä kalastusoppaiden asiakkaille lupia ja näin estäneet yritystoiminnan vesialueillansa. Vähemmän kärjistyneissä tilanteissa kalastusoppaiden oli ollut vaikea selvittää, kenelle vesialueet kuuluivat ja kenelle lupamaksuja oli pitänyt maksaa. Lupakäytäntö sai eniten kritiikkiä Toimialayrityksiltä. Kalastusoppaat toivoivat laajempia, yhtenäisiä kalastusvesiä ja osakaskuntien yhdistämistä. Lupavesien puutetta pidettiin suurena ongelmana. Lupakäytännön ohella vastustettiin kalastusmatkailuelinkeinoon yleisemminkin liittyvää byrokratiaa. Vähemmän sen sijaan arvosteltiin kalastuslupien kalleutta.

Taulukko 22. Prosenttiosuus yrittäjistä kalastusmatkailusta saatavan liikevaihdon tulevaisuudenodotuksen mukaan.

	Lisääntyy merkittävästi	Lisääntyy jonkin verran	Pysyy suunnilleen ennallaan	Vähenee jonkin verran	Vähenee merkittävästi	eos	n
Toimialayritykset	21,2	44,8	29,6	3,0	1,5		203
Täydennysryhmä	17,6	47,1	29,4	5,9			17
Maaseutuyritykset	5,0	37,8	46,9	5,9	1,2	3,2	322
Kapasiteettiyritykset	5,0	37,8	46,9	5,9	1,2	3,2	322
Yhteensä	8,9	39,5	42,7	5,2	1,2	2,4	818

Kalaistutuksia esitettiin tietyille vesialueille. Kuhaa, lohta, taimenta, nieriää, harjusta, yleensä jalokaloja toivottiin istutettavan. Yrittäjillä oli huoli edes jonkinmoisesta saalisvarmuudesta. Huonon saalisvarmuuden sanottiin olevan yksi keskieuropalaisten kalastusasiakkaitten matkustusinnostusta Suomeen vaimentava piirre. Myös infrastruktuuriin esitettiin parannuksia. Erityisesti toivottiin rantautumismahdollisuuksia, laitureita, veneluiskia, tauko- paikkojen huoltopalveluita, viitoituksia ja reittimerkintöjä. Muutamissa vastauksissa esitettiin suoraa taloudellista tukea kalastusmatkailuyrittäjille, investointiavustuksia ja hankerahoitusta.

Markkinoinnin edistämistä, mainontaa ja tiedottamisesta sekä kotimaassa että ulkomail- la pidettiin tärkeänä. Varsinkin alan sisäistä yhteismarkkinointia ja markkinointiyhteistyötä yleensä matkailualan kanssa oltiin valmiita harjoittamaan. Kalastuksen sanottiin tarjoavan mahdollisuuksia imagomarkkinoinnin puolella, koska täällä on puhtaat vedet ja kaikki kalat ovat syömäkelpoisia. Erämaisuus, hiljaisuus, rauhallisuus ja turvallisuus olisivat monelle ulkomaalaiselle riittävän eksoottisia houkuttimia.

Vesistöjen tila ja kalakantoja uhkaavat lajit, kuten merimetso ja harmaahylje, huolettivat kalastusmatkailuyrittäjiä. Jokien kunnostuksia kannatettiin erityisesti kalojen elintapoja var- jellen. Lohi puhutti tässäkin yhteydessä. Kalastusmatkailuyrittäjien näkökulmasta lohien tulisi antaa nousta jokiin eli kalastuspainetta pitäisi vähentää merellä. Kalastusmatkailuyrittäjissä on myös ammattikalastajia. Vaikka ammattikalastuksen ja vapaa-ajankalastuksen edut ovat toisi- naan ristiriidassa, vastakkainasettelua toivottiin vältettävän.

Kalastusmatkailuyrittäjille haluttiin koulutusta, paitsi matkailualasta ja yleensä elinkei- non harjoittamisesta, myös kalastukseen liittyvistä aiheista. Yrittäjille suunnattua tiedottamista kaivattiin lupa-asioista, sallituista kalastuspaikoista ja yrittämisen mahdollisuuksista. Muuta- missa vastauksissa kaivattiin tutkimustietoa alan nykytilanteesta sekä lisää biologista kalakan- tojen tutkimusta.

10. Metsähallituksen rooli

Villi Pohjola harjoittaa luontomatkailualan liiketoimintaa Suomen valtion omistamilla ja Met- sähallituksen hallinnoimilla mailla. Niistä pääosa sijaitsee Lapissa, Kainuussa ja Itä-Suomes- sa. Kalastusmatkailijoita palvellaan lupamyynnillä ja kämppiä vuokraamalla. Vuokrattavia kämppiä on noin 350, joista vajaa 100 on välitettyjä ja loput omia. Suurin osa kämpistä sovel- tuu kalastukseen, tosin muutamat enemmänkin metsästyksen. Kämpän hintaan kuuluu soutu- vene, ja kartat sisältyvät kalastuslupapakettiin. Kesäisin kausi kestää lokakuun lopulle ja peri- aatteessa kaikki mökit on varattu.

Villi Pohjola ei harjoita varsinaista omaa ohjelmanpalvelutoimintaa. Jos asiakas haluaa oppaan, palvelu ostetaan yleensä paikallisilta toimijoilta. Tiiminvetäjistä saattaa joku joskus joutua opastehtäviin, mutta pääsääntöisesti käytetään ostopalveluita. Villi Pohjola ei kilpaile kalastusoppaiden tai ohjelmanpalveluyrittäjien kanssa, vaan työllistää heitä sekä myy lupia ja vuokraa kämppiä.

Vaikka maamme vesien saalisvarmuus ei useinkaan riitä houkuttelemaan ulkomaisia asiakkaita, venäläisillä on samanlaiset kalastustottumukset kuin meillä. Venäläiset ovat potentiaalisimpia ulkomaalaisasiakkaita (Lautamies 2003) myös muille palveluntarjoajille kuin Villille Pohjolalle. Toisaalta saalisvarmuuden parantaminen on yksi keskeisistä tavoitteista. Pyyntikokoista kalaa istutetaan muun muassa Kattilakoskella ja Ruunaankoskella. Sama matkailukalastuksen ongelma on havaittu myös yksityisvesillä Keski-Suomessa (Airaksinen ym. 2006). Siellä pitkäaikaisempaan toimenpiteenä lohikalojen saalisvarmuuden parantamiseksi on kokeiltu eväleikattujen pienpoikasten istutusta ja luonnonvaraisten kalojen vapauttamissääntöä. Näin toivotaan luonnonvaraisen kannan vahvistumista ja matkailukohteen markkina-arvon nousua. Myös Metsähallituksen kalastusasiakkaat arvostavat luontaisesti uusiutuvaa kalastoa (Aho ym. 2007).

Kalastusmatkailuyrittäjien haastatteluissa tuli esiin kriittisiäkin mielipiteitä Metsähallituksen hallinnoimia kalastuskäytäntöjä kohtaan. Yhteistyötä kalastusmatkailuyrittäjien ja Metsähallituksen välillä toivottiin sujuvammaksi.

11. Kalastusmatkailuyritystoiminnan tarkastelu

Kalastusmatkailuyritysten kokonaismäärä, 1 108, oli lähellä vapaa-ajan kalatalouden kehittämisstrategiassa esitettyä arviota yli 1 000 kalastusmatkailuyrityksestä (Maa- ja metsätalousministeriö 2002), mutta hieman pienempi kuin asiantuntijan arvio 1200–1400 (Laiho 2007). Luku oli kuitenkin suhteessa arvioon Ruotsin 1310 kalastusmatkailuyrityksestä. Kuten Ruotsissa, voitiin tässäkin tutkimuksessa epäillä osan yrityksistä jääneen ulkopuolelle, vaikei ehkä yhtä monen kuin siellä. Ydinyritysten noin 8 %:n osuus tarkoitti 88 yrittäjää, mikä sekin oli strategiassa esitetyn 70–90 yrityksen haarukassa. Yrityksistä 11,4 % eli 126 sai tuloistaan vähintään puolet kalastusmatkailusta. Tämä oli yhdenmukainen tulos valtakunnallisessa toimenpideohjelmassa (Maa- ja metsätalousministeriö 2008) arvioidun 120 yrityksen kanssa. Liikevaihdon ja henkilömäärän suhteen vastannet yritykset olivat samankaltaisia koko otoksen taustatietoihin verrattuna. Ruotsalaisessa kyselyssä kalastusmatkailupalveluita myyvien 1 310 yrityksen kokonaisliikevaihto oli 200 miljoonaa euroa. Meillä siis 1 108 yrityksen kokonaisliikevaihto oli 143 miljoonaa euroa. Kalastusmatkailusta kertyi liikevaihtoa yhteensä 18,6 miljoonaa, kun Ruotsissa vastaava luku oli 49 miljoonaa euroa. Ruotsalaisen kyselyn mukaan kalastusmatkailu työllisti Ruotsissa yhteensä 800 henkilötyövuotta mutta todennäköisesti kuitenkin 1 000. Meillä henkilövuosia kertyi 510.

Kalastusmatkailutoimintaa harjoittavista yrityksistä vain hyvin pieni osa oli erikoistunut juuri kalastusmatkailuun. Yritykset olivat keskimäärin pieniä monialayrityksiä. Kalastusmatkailutoiminnan harjoittamisen suhteen voitiin erottaa ohjelmalveluihin suuntautuneet Toimiala- ja Täydennysryhmän yritykset sekä majoituspalveluihin suuntautuneet Maaseutuyritykset.

Toimialayrityksille kalastusmatkailu oli vain osa näiden yritysten toimintaa. Sekä kokonaisliikevaihdosta että henkilötyövuosista kalastusmatkailu tuotti neljänneksen. Keskimäärin

Toimialayritysten koko liikevaihto oli vähän alle 190 000 euroa, mikä oli yhdenmukaista Tilastokeskuksen tausta-aineiston kanssa. Sen mukaan kaikista otoksessa mukana olleista Toimialayrityksistä yli 80 % kuului liikevaihdoltaan luokkaan 1–199 999 euroa. Myöskään henkilötövuosien keskiarvo 3,6 ei poikennut Tilastokeskuksen tausta-aineistosta, jonka mukaan yli 90 %:lla yrityksistä henkilöstön suuruusluokka oli 0–4. Otoksessa 45 %:lla oli yhtiömuotona luonnollinen henkilö ja 37 %:lla osakeyhtiö.

Täydennysryhmän yritykset olivat toimialoista poimittuja enemmän kalastusmatkailuun painottuneita. Niiden liikevaihdosta kolmannes ja henkilötövuosista lähemmäs puolet tuli kalastusmatkailusta. Yritysten koko liikevaihto oli keskimäärin 230 000 euroa vuodessa ja henkilötövuodet keskimäärin 3,4. Otoksessa mukana olleet 28 yritystä jakautuivat 22 eri toimialalle. Näistä yrityksistä ei ollut muita taustatietoja, mutta tulokset noudattavat jokseenkin Toimialayritysten taustoja.

Maaseutuyritykset olivat keskittyneet muuhun toimintaan kuin kalastusmatkailuun, jonka osuus oli alle kymmenes liikevaihdosta ja noin kymmenes henkilötövuosista. Otoksessa mukana olleista 503 yrityksestä 372:lle löytyi rekisteristä toimiala. Ne hajautuivat yhteensä 58 eri toimialaan, joista yleisimmät olivat "Muualla mainitsematon matkailutoiminta", "Yhdistetty kasvinviljely ja kotieläintalous", "Viljakasvien sekä palko- ja öljykasvien viljely" ja "Metsän kasvatusta".

Ohjelmapalveluihin suuntautuneiden Toimialayritysten ja Täydennysryhmän yritysten asiakkaista pääosa oli yrityksiä ja yhteisöjä. Majoitustoimintaan suuntautuneita Maaseutuyrityksiä työllistivät yksityishenkilöt ja kotitaloudet. Verkostoituminen oli tärkeä osa yritystoimintaa. Toiset matkailuyrittäjät ja muut yrittäjät olivat kaikille tärkeimpiä yhteistyötahoja.

Suomi kalastaa 2005 -kyselytutkimuksen mukaan (Toivonen ja Eskelinen 2007) itse ostetuista, maksullisista kalastuspalveluista kirjolohilammikolla kalastaneita oli 100 000 henkeä, koskikalastuskohteissa kalastaneita 80 000, muissa maksullisissa erikoiskalastuskohteissa oli käynyt 40 000 kalastajaa, kalamökkejä vuokranneita oli 80 000 ja veneitä kalastustarkoitukseen vuokranneita oli 50 000. Järjestettyihin kalastusmatkoihin osallistui 20 000 henkeä. Osa luvuista oli päällekkäisiä, koska samat henkilöt olivat käyttäneet useita eri palveluita. Tässä tutkimuksessa saatu arvio kalastusmatkailuasiakkaiden määrästä, 210 000 vuosittain, oli kohtuullisesti linjassa Suomi kalastaa -tutkimuksen tulosten kanssa. Toimiala- ja Täydennysryhmän yrityksissä kävi keskimäärin 300 kalastusmatkailuasiakasta vuodessa, kun Maaseutuyrityksissä vastaavasti alle 150. Asiakkaista neljännes oli ulkomaalaisia, yleisimmin venäläisiä ja saksalaisia. Yleensä Keski-Euroopassa näytti olevan kiinnostusta suomalaisia kalastusmatkoja kohtaan. Asiakkaat viipyivät Maaseutuyrityksissä muutamista vuorokausista viikkoon, muissa yrityksissä lyhyemmän ajan.

Matkailun edistämiskeskuksen rajahaastattelututkimuksen mukaan vuonna 2005 kaikista kesällä vierailleista ulkomaisista matkailijoista 4 % harrasti urheilukalastusta Suomessa (Krzyszacki ym. 2006). Tuolloin kesäturisteja oli yhteensä 3 miljoonaa. Heistä siis noin 120 000 harrasti kalastusta. Keskimäärin matkustaja käytti matkansa aikana 270 euroa. Näin kalastusta harrastaneiden matkailijoiden tuoma valuuttatulo edusti noin 33 miljoonaa euroa.

Kalastusmatkailuyritysten palvelutarjonta asiakkaille oli monipuolista. Varsinaisten kalastus- ja ohjelmapalveluiden lisäksi yrittäjät olivat valmiita tarjoamaan majoitusta, ruokailua ja kuljetusta kohtuullisen kattavasti. Kalastuspalveluiden lisäksi metsästysmahdollisuuksia

tarjosi huomattavan moni yrittäjä. Harvinaisemmilla kalastusmuodoilla täydennettiin joustavasti etenkin ohjattujen kalastuspalveluiden valikoimaa. Toimiala- ja Täydennysryhmän yritysten kalastuspalvelutarjonta painottui ohjattuihin kalastusmahdollisuuksiin, kun taas Maa-seutuyritykset keskittyivät tarjoamaan enemmän omatoimista kalastusta.

Yrittäjiä selkeästi eniten vaivannut ongelma liittyi kalastusmatkailuasiakkaille tarvittaviin kalastuslupiin. Kalaveden omistajan omistusoikeutta kalastukseen ei sinänsä arvosteltu. Maksujen hoitamiseen haluttiin jokin nykyistä yksinkertaisempi menetelmä, varsinkin turistiryhmillä. Valtiolle maksettavan kalastushoitomaksun pakollisuutta sen sijaan arvosteltiin.

Viitteet

- Airaksinen, M., Valkeajärvi P., Honkanen, V. & Syrjänen, J. 2006. Järvitaimen Keski-Suomessa – elämyksestä elinkeinoksi. *Kala- ja riistaraportteja* 386. 57 s.
- Aho, R., Liukkonen, T. & Joensuu, O. 2007. Kalastuspalvelut Metsähallituksen kalastusasiakkaiden mielissä. *Metsähallituksen luonnonuojelujulkaisuja. Sarja B* 82. 42 s.
- Alatalo, M. 2001. Sportfisketurism i Västerbottens läns inlands- och fjällområde. Om naturresursanvändning i förändring. Umeå Universitet. Kulturgeografiska institutionen / SMC. *Gerum kulturgeografi* 2001:1. 324 s.
- Andersson, K. 2007. Uudet maaseutuelinkeinot - uudet näkemykset. *Maaseudun uusi aika* 3: 69-71.
- Fiskeriverket 2007. Fritidsfiske och fritidsfiskebaserad verksamhet. Regeringsuppdrag. 182 s. <http://www.fiskeriverket.se/arkiv/publikationer/publikationerregeringuppdrag/5.36bbe77c11545cd713780002872.html> [Luettu 17.6.2008].
- Laiho, M. 2007. Suomesta kansainvälisen matkailun kohdemaana. *Maaseutu & Matkailu*. Syksy 2007, s. 6–7.
- Laiho, M., Herranen, V. & Kivi, E. 2005. Kalastusmatkailun nykytila, kehittämishaasteet ja hanketoiminta Suomessa. *Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja* 3/2005. 69 s.
- Lautamies, R. 2003. Matkailukalastuksen ja kalastusmatkailun kehittäminen - Venäläiset verkkokalaan Suomen vesille. *Muuttuva Matkailu* 4: 36–41.
- Juntunen, K., Toivonen, A.-L. & Eskelinen, P. 2006. Kalastusmatkailuelinkeinoa koskevan tiedontuotannon edellytykset Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa. *Kala- ja riistaraportteja* 400. 20 s.
- Krzywacki, J., Lohikoski, V., Viitaniemi, L. & Tanskanen, E. 2006. Rajahaastattelututkimus, osa 18: Ulkomaiset matkailijat Suomessa 1.1.–31.12.2005. Matkailun edistämiskeskus. *MEK A* 150. 145 s.
- Maa- ja metsätalousministeriö 2002. Virkistyskalastus Suomessa nyt ja tulevaisuudessa. *Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja* 58/2002. 87 s.
- Maa- ja metsätalousministeriö 2008. Kalastusmatkailun kehittämisen valtakunnallinen toimenpideohjelma 2008–2013. *Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja* 2/2008. 41 s.
- Ollikainen, T. 2005. Kalastusmatkailun läpimurto matkailusektorissa. Teoksessa: *Matkailun vuosikirja* 2005. Edita, Helsinki, ss. 35–42.
- Puhakka, R. & Salonen, V. 2005. Ihmisen luontosuhteen muutos ja kalastusmatkailun kehittyminen Suomessa. *Maaseudun uusi aika* 1. 23 s.
- Tiitinen, J. 2007. Lohirengeistä kalastusmatkailuyrittäjiksi, kalastusmatkailu Suomessa 1850-luvulta 2000-luvun vaihteeseen. Suomen Tiedeseura. *Bidrag till kännedom av Finlands natur och folk* 173. 205 s.
- Toivonen, A.-L. & Eskelinen, P. 2007. Vapaa-ajankalastusta ja virtuaalimaksuja. *Kala- ja riistaraportteja* 416. 19 s.
- Villi Pohjola -osuuden haastattelu: yksikön päällikkö Matti Keränen, Yksityisasiakastiimi

Liite 1.

Tilastokeskuksen yritysrekisteristä toimialaluokituksen mukaan poimittu otos Toimialayritykset.

vuosi 2007			
TOL 63302	TOL 92720		Sanahaku
Muu matkailua palveleva toiminta (sis Erilaiset matkailun ohjelmapalvelut: luonto- ja elämysmatkailu, seikkailut, safarit yms)	Muulla luokittelemattomat virkistyspalvelut (sis Virkistyskalastuspalvelut)		
1168	519	23	yht 1710
97 ei kalastusmatkailua			
135 ei vastaa kyselyyn			
203 vastaa kyselyyn			435 = 25 %

Liite 2.

Vuoden 2002 maaseutumatkailun kapasiteettiselvityksen aineistosta kalastuspalveluja tuolloin tarjonneet otoksena Maaseutuyrityksiksi ja laajennus Kapasiteettiyrityksiksi.

vuosi 2002 Kapasiteettiselvitys osoitelähde Maaseutumatkailun teemaryhmä Maakuntaliitot TE-keskukset 3601		Kapasiteettiyritykset
vastanneita 1884 (52,3 %) niistä 298 (15,8 %) ei matkailutoimintaa vuoden 2004 tilanteeseen Maaseutu- matkailun teemaryhmän rekisteriä vasten päivitetty kyselyvastaus, jossa 1196 matkailuyrittäjää, joista		71 ei kalastusmatkailua
		79 ei vastaa kyselyyn
		339 vastaa kyselyyn
		Maaseutuyritykset
	501 (41,9 %) sanoo tarjoavansa kalastusmatkailupalveluja	näistä 27 sisältyy Toimialaotokseen 12 Toimialakyselyyn (koodi 1) ja 17 ei kyselyssä (koodi 0, 2 tai 3)

Liite 3.

Taloustutkimus Oy:n haastattelija soitti joulukuun 2007 ja maaliskuun 2008 välisenä aikana kohdeyrityksille ja teki kysymyksiä kalastusmatkailuyrittämisestä. Seuraavassa kyselyn aiheet ja kysymykset.

Tuotteet:

K1 a Tarjoatteko maaseutumatkailupalveluita?		kyllä/ei
K1 b Tarjoatteko kalastuspalveluita tai kalastusmahdollisuuksia tai onko asiakkainanne kalastusmatkailijoita?		kyllä/ei
K2 Millaisia matkailupalveluita tarjoatte?		
majoitusta	itse / alihankintana / ei	
ravitsemuspalveluita	itse / alihankintana / ei	
kuljetusta	itse / alihankintana / ei	
ohjelmapalveluita	itse / alihankintana / ei	
kalastusmahdollisuuksia	itse / alihankintana / ei	
metsästysmahdollisuuksia	itse / alihankintana / ei	
K3 Toimitteko		
merialueella	kyllä/ei	
sisävesialueella	kyllä/ei	
K4 Millaisia kalastukseen liittyviä palveluita tarjoatte?		
kalastuslupien myyntiä	kyllä/ei	
kalastuskilpailuja	kyllä/ei	
välinevuokrausta	kyllä/ei	
veneenvuokrausta	kyllä/ei	
ammattikalastajan mukana pyydyksille	kyllä/ei	
ohjattuja kalastusretkiä	kyllä/ei	
	ohjattuun kalastukseen	omatoimiseen kalastukseen
ongintaa	kyllä/ei	kyllä/ei
uistelua	kyllä/ei	kyllä/ei
heittokalastusta	kyllä/ei	kyllä/ei
koskikalastusta	kyllä/ei	kyllä/ei
pilkintää	kyllä/ei	kyllä/ei
verkkokalastusta	kyllä/ei	kyllä/ei
ravustusta	kyllä/ei	kyllä/ei
muuta, mitä?		

Verkostot:

K5 Mitkä ovat toimintanne kannalta tärkeitä yhteistyökumppaneita?

toiset matkailuyrittäjät	kyllä/ei
muut yrittäjät	kyllä/ei
osakaskunta (siis ent. kalastuskunta)	kyllä/ei
kalastusalue	kyllä/ei
kunta	kyllä/ei
kyläyhdistykset	kyllä/ei
matkailun alueorganisaatio (kuten esim. Pirkanmaan matkailu)	kyllä/ei
hankkeet	kyllä/ei
metsähallitus	kyllä/ei
TE-keskus	kyllä/ei
muu, mikä? _____	

Henkilöstö:

K6 Montako henkilövuotta maaseutuyrityksenne/tilanne työllisti viimeisen 12 kk aikana?

K7 Montako henkilöä henkilötyövuosina näistä työllistää kalastusmatkailu?

Liikevaihto:

K8 Mikä on maaseutuyrityksenne/tilanne vuosiliikevaihto? Miltä tilinpäätösvuodelta tieto on?

K9 Montako prosenttia arvioitte kalastusmatkailijoiden tuomaksi osuudeksi liikevaihdostanne?

K10 Montako prosenttia arvioitte kalastusmatkailun tuomasta liikevaihtokertymästä tulevan yksityishenkilöiltä ja montako prosenttia yrityksiltä tai yhteisöiltä?

K11 Montako prosenttia arvioitte, että kalastusmatkailun liikevaihdosta tulee ulkomaalaisasiakkailta?

Asiakkaat:

K12 Kuinka monta henkilöä arviolta käyttää kalastusmatkailupalveluitanne vuodessa?

K13 Kuinka monelle prosentille näistä päämotiivi oli kalastaminen?

K14 Montako prosenttia kalastusmatkailuasiakkaista on ulkomaalaisia?

jos on: Mistä lähtömaista ulkomaalaisiasiakkaita on tullut viimeisen 2 vuoden aikana?

Venäjä	Saksa	Puola	Yhdysvallat
Viro	Ranska	Ruotsi	Iso-Britannia
Latvia	Espanja	Sveitsi	Norja
Liettua	Italia	Itävalta	muu maa, mikä

K15 Mikä on kalastusmatkailuasiakkaittenne keskimääräinen viipymä yrityksessänne?
alle 6 tuntia vuorokausi tai vuorokausia viikko enemmän

Jatko:

K16 Miten arvioitte liikevaihtonne kehittyvän kalastusmatkailun osalta seuraavan kahden vuoden aikana?

lisääntyvän merkittävästi, lisääntyvän jonkin verran, pysyvän suunnilleen ennallaan
vähenevän jonkin verran, vähenevän merkittävästi

K17 Millä keinoilla viranomaiset ja hallinto voisivat edistää kalastusmatkailun toimintaedellytyksiä?

K18 Mikäli kalastusmatkailualan yrityksistä perustettaisiin rekisteri, olisitko halukas luovuttamaan yrityksenne toimintaan liittyviä tietoja rekisteriin? kyllä/ei

JULKAISIJA

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos

Viikinkaari 4

PL 2

00791 Helsinki

Puh. 0205 7511, faksi 0205 751 201

www.rktl.fi